

OFICIUL AVOCATULUI POPORULUI

1 iunie 2015: Respectarea drepturilor copilului din Republica Moldova

Cu ocazia Zilei internaționale a copilului Oficiul Avocatului Poporului felicită toți copiii cu aceasta frumoasa sărbătoare.

Potrivit prevederilor noii Legi cu privire la Avocatul Poporului, Ombudsmanul pentru protecția drepturilor copilului este în drept să primească petiții de la copii, să le examineze și să acționeze în interesul copilului fără a avea acordul părintelui sau al reprezentantului legal.

De asemenea, Ombudsmanul se poate adresa în judecată cu o acțiune pentru a apăra drepturile copilului. Totodată, avocatul poporului poate interveni din oficiu pentru apărarea drepturilor copilului, însă asta nicidecum nu înseamnă că Ombudsmanul substituie alte autorități competente să protejeze drepturile și libertățile copilului.

Instituția națională de protecție și promovare a drepturilor omului monitorizează politicile statului, inclusiv în segmentul drepturilor copilului.

Astfel, menționăm că în anul 2014 în cadrul unei conferințe de presă am discutat despre **situația copiilor din instituțiile penitenciare**, accentul fiind pus pe calitatea asistenței juridice, oferite de avocații din oficiu, precum și pe asigurarea dreptului la învățătură.

În rezultatul monitorizării situației pe acest segment s-a constatat că **minorii aflați în stare de arest sînt în imposibilitate de a-și continua studiile după finalizarea treptei gimnaziale și aici ne referim la studii profesionale sau liceale**. Această lacună este cauzată de prevederile Legii privind sistemul penitenciar, unde se menționează că „în penitenciare se organizează în mod obligatoriu învățămîntul secundar general al condamnaților”.

După intervenirea Ombudsmanului, Departamentul Instituțiilor Penitenciare a propus modificarea Codului de executare și art. 240 alin. (1) din Legea cu privire la sistemul penitenciar în conformitate cu prevederile Codul Educațional care prevede că ”învățămîntul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățămîntul preșcolar și se finalizează cu învățămîntul liceal sau învățămîntul profesional tehnic secundar și postsecundar, iar obligativitatea frecventării învățămîntului obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani”.

În partea ce ține de **oferirea asistenței juridice gratuite de calitate** minorilor în procesul penal, Consiliul național de asistență juridică de stat a elaborat ”Regulamentul privind monitorizarea și evaluarea calității asistenței juridice calificate garantate de stat”, ”Standarde de calitate a activității avocaților pe cauzele cu implicarea copiilor în conflict cu legea”, ”Standarde de

calitate a activității avocaților pe cauzele cu implicarea copiilor victime ale infracțiunilor”, ”Standarde de calitate a activității avocaților pe cauzele cu implicarea copiilor martori ai infracțiunilor”.

Potrivit Planului de acțiuni al Strategiei de reformă a sectorului de justiției, în cadrul Inspectoratelor de poliție, procuraturi și instanțe de judecată urmează a fi amenajate *spații speciale de audiere a minorilor victime/martori ai infracțiunilor penale, în condițiile prevederilor art. 110¹ Cod de procedura penala.*

Potrivit informației acumulate de Oficiul Ombudsmanului, spații special amenajate pentru audierea minorilor există în **7 procuraturi** (Ocnița, Soroca, Orhei, Călărași, Anenii Noi, Leova, Cahul); în **8 Inspectorate de poliție** (sect. Botanica, Ciocana, Centru, Ungheni, Edineț, Criuleni, Căușeni și Ceadâr-Lunga) și în **22 instanțe judecătorești**. La acest moment Oficiul Avocatului Poporului a vizitat 6 camere de audieri în cadrul procuraturilor și 2 din cadrul instanțelor de judecată.

Din rezultatele preliminare putem menționa că **spațiile amenajate pentru audierea minorilor sunt prietenoase copiilor, sunt echipate potrivit cerințelor și sunt utilizate de procurori în cadrul examinării procedurilor penale**. O problemă atestată de participanții la procesul penal o constituie lacuna în legislație deoarece procedura penala prevede ca organul de urmărire penală urmează să asigure participarea psihologilor, psihopedagogilor sau pedagogilor în cadrul procesului penal. La moment participarea în proces a pedagogilor și a altor specialiști nu este reglementată în actele normative ce stabilesc atribuțiile funcționale ale specialiștilor.

Această problemă poate fi soluționată prin modificarea Regulamentului de funcționare a SAP-urilor cu introducerea unei noi atribuții psihologului sau psihopedagogului din cadrul SAP-ului de a participa la procesul de interviu a minorului martor/victimă a infracțiunii penale, de asemenea, specialistul în cauză să participe la cursurile de pregătire profesională organizate de Institutul National de Justiție.

E de menționat faptul că prin amenajarea spațiilor speciale pentru audierea minorilor și funcționarea acestor camere este evitată revictimizarea copilului.

Începând cu 20 noiembrie 2014 Oficiul Avocatului Poporului a demarat Campania ”25 de ani de la ratificarea de Republica Moldova a Convenției ONU cu privire la drepturile copilului”, astfel, lunar fiind planificate și desfășurate ședințe de lucru, întâlniri, unde sunt puse în discuție diverse probleme.

În cadrul unei ședințe de lucru, care a avut loc la oficiul ombudsmanului, s-a pus accent pe **accesul copiilor cu nevoi speciale la examenele de absolvire a ciclului liceal**, prin prisma prevederilor Instrucțiunii privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu cerințe educaționale speciale aprobate de Ministerul Educației.

Este de remarcat faptul că dacă în anii anteriori nu se pune accent pe crearea condițiilor pentru absolvenții cu necesități speciale, în 2015 Ministerul Educației a elaborat o instrucțiune specifică în acest sens, au fost selectate centre de bacalaureat adaptate la necesitățile candidaților cu cerințe educaționale speciale.

De asemenea Centrul republican de asistență psihopedagogică a instruit asistenții individuali care vor fi antrenați în procesul de examinare la susținerea bacalaureatului 2015, astfel încât asistentul individual să cunoască necesitățile elevului și să-i poată oferi suportul necesar.

Deși se vorbește de necesitatea respectării drepturilor copilului, cu regret **identificam cazuri de încălcare grava a drepturilor minorilor.**

O problemă sesizată de oficiul ombudsmanului este **desfacerea tutelei/curatelei și dezvoltarea slabă a serviciilor alternative instituțiilor rezidențiale.**

Din noiembrie 2014 și pînă în prezent au fost sesizate **2 cazuri** cînd tutorii/curatorii solicită anularea tutele/curatelei, pe motiv că ”minorii le creează probleme”, în alt caz autoritatea tutelară a desfăcut tutela pe motiv că tutorele nu-și onorează obligațiile de educare a copilului. În toate aceste 3 cazuri este vorba de copii orfani, pentru care tutorii erau cele mai apropiate persoane.

În toate cazurile s-a constatat **că autoritățile tutelare nu și-au onorat atribuțiile funcționale, nu au monitorizat activitatea tutorilor și nu le-au oferit consiliere și asistența necesară.** Cel mai grav este că , după desfacerea tutelei, copiii ajuns să fie plasați dintr-o instituție în alta sau să-și poarte singuri de grijă.

Unul dintre aceste cazuri este și cazul minorului care s-a aflat în Spitalul de Psihiatrie din mun. Chisinau o perioada mai mare de 4 luni, deoarece autoritățile responsabile nu au identificat un serviciu de plasament al copilului. Abia după intervenirea instituției ombudsmanului copilul a fost luat din spitalul de psihiatrie, fiind identificată o familie în care sa crească în continuare. Pe faptul depășirii atribuțiilor de serviciu și admiterii relelor tratamente, procuratura a dispus în începerea urmăririi penale, fiind pornite doua cauze penale. După integrarea copilului în familie, acesta a frecventat instituția de învățămînt. Atît minorul cît și îngrijitorii beneficiază de consiliere din partea psihologilor și de ajutorul reprezentanților din domeniul asistenței sociale.

În alt caz, după desfacerea curatelei, o minora a plecat să locuiască la o soră într-o altă localitate. Autoritatea tutelară nu a stabilit nici o formă de protecție pentru acest copil. În scurt timp sora minorei pleacă la muncă peste hotare, iar minora pleacă de la domiciliul surorii într-o direcție necunoscuta, fiind ulterior căutată de organele poliției. De la începutul lunii mai si pînă în prezent locul aflării minorei nu este cunoscut.

Datorită Liniei Fierbinți ”Telefonul Copilului”, ce funcționează în Oficiul Avocatului Poporului, din anul 2010 recepționăm cazuri de încălcare a drepturilor copilului, comise de autoritățile locale.

Adresăm un mesaj autorităților locale și îi îndemnăm să conștientizeze faptul că cea mai importantă atribuție de serviciu ce le revine este cea de autoritate tutelară, ceea ce presupune responsabilitate pentru fiecare copil din localitate, în special pentru cei fără ocrotire părintească și a celor care se află în situații de risc, de asemenea solicităm să fie dezvoltate la nivel local serviciile de tip familial. Îndemnăm primarii si angajații primăriilor să studieze atent prevederile legale astfel, încît atunci cînd ajung să adopte o decizie sau să anuleze un act administrativ în privința unui copil, decizia să fie conformă prevederilor legale și să corespunda interesului superior al copilului.

Dezvoltarea slaba a serviciilor de tip familial este cauzată de înlesnirile sociale foarte mici, spre exemplu, indemnizația pentru copiii sub tutela/curatela si a celor adoptați o constituie suma de 700 lei (alocata pentru 4420 familii in anul 2015), de asemenea, pîna în prezent Ministerul Muncii, Protecției Sociale si Familiei nu a elaborat și aprobat Regulamentul serviciului de tutela/curatela.

În ultima perioadă, după cum e cunoscut din informația prezentată de Inspectoratul general de poliție, **numărul copiilor ce pleacă de la domiciliu este în creștere, în 4 luni a anului 2015 fiind depistați 216 copii care au abandonat domiciliul.** Potrivit psihologilor, cauzele abandonului de familie de către minori pot fi diverse: personale, familiale, sociale, etc.

Încălări ale drepturilor copilului se atesta și în domeniul asigurării dreptului la asistență medicală de calitate și aici amintim de cazul minorei din raionul Hîncești, care a decedat în ambulanță în timp ce era transportată la spital. După cum s-a dovedit ulterior, automobilul special, cu care era transportat copilul, nu era dotat cu aparatajul necesar.

În acest caz Ombudsmanul a intervenit cu mai multe acte de reacționare care autoritățile competente, printre recomandări se regăsesc și cele referitor la: organizarea corespunzătoare a recepționării apelurilor de la populație la numărul unic „903”(112); utilizarea corespunzătoare a ambulanțelor „medicamente, materiale de pansament, echipament și aparataj medical, truse de prim ajutor etc. necesar pentru acordarea asistenței medicale de urgență calitative, inclusiv în situații excepționale»; evaluarea gradului de exercitare a atribuțiilor funcționale potrivit fișei postului și regulamentelor de uz intern a subalternilor vizați în prezentul aviz, cu adoptarea deciziilor în plan administrative, după caz; recomandări legate de îmbunătățirea procesului de manevrare operativă cu resursele disponibile de intervenție și, în caz de necesitate, implicarea operativă a resurselor adăugătoare de cadre, mijloace de transport, echipament, aparataj medical și medicamente etc.

După examinarea cazului menționat, instituția ombudsmanului a adresat un demers Procuraturii Generale, prin care a solicitat controlul circumstanțelor care au condus la decesul minorei din Cărpineni, prin prisma art.213 și art.329 din Codul penal. Procuratura a pornit urmărirea penală pe acest caz.

În pofida circumstanțelor menționate, reacția managerului Stației Zonale Asistență Medicală Urgență Centru, Iurie Carasiuc, la Avizul cu recomandări al Oficiului Avocatului Poporului a fost una refractară și formală. Răspunsul nu a conținut detalii privitor la acțiunile întreprinse în scopul de a utiliza corespunzător ambulanțele, a îmbunătăți procesul de intervenție rapidă pentru acordarea de asistență medicală calificată de urgență, de a asigura conlucrarea eficientă a Stației AMU Centru cu serviciul de asistență medicală primară și cel spitalicesc, despre tragerea la răspundere disciplinară a cadrelor medicale implicate în acest caz etc.

Trebuie de menționat că în perioada în care s-a produs tragicul accident care s-a soldat cu decesul fetei din Cărpineni, potrivit informațiilor făcute publice, managerul Stației Zonale de Urgență Centru a investit milioane de lei în mobilă de lux pentru dotarea noului bloc al instituției medicale (<http://e-sanatate.md/News/4120>).

Funcționarii instituției ombudsmanului au constatat însă neasigurarea ambulanțelor cu „medicamente, materiale de pansament, echipament și aparataj medical, truse de prim ajutor etc. necesare pentru acordarea asistenței medicale de urgență calitative, inclusiv în situații excepționale».

În mesajul expedit pe numele ministrului Sănătății se menționează: cazul descris nu este unicul în sensul utilității necorespunzătoare a autosanitarelor și intervențiilor neconforme ale echipelor de asistență medicală urgentă. Decesul unei alte minore, din lipsa de utilaj în ambulanțele (masca de oxigen), dotarea inadecvată a serviciilor medicale de urgență (http://www.publika.md/lipsa-de-utilaj-si-ambulante-moderne-spulbera-vieti-omenesti--cum-ajung-sa-moara-moldovenii-video_2298151.html) trezește mari îngrijorări în legătură cu capacitatea sistemului de ocrotire a sănătății de a presta serviciile medicale necesare de a acorda prim ajutor calificat.

În demersul expediat ministrului Sănătății, Mircea Buga, Oficiul Avocatului Poporului se adresează cu solicitarea de a lua măsuri în vederea excluderii împrejurărilor ce conduc la pierderea de vieți omenești, nerespectarea drepturilor omului la servicii medicale de calitate și în volum deplin.

Instituția națională pentru respectarea și promovarea drepturilor omului îndeamnă reprezentanții autorităților statului să adopte decizii în conformitate cu interesul superior al copilului și să întreprindă acțiuni care să contribuie la respectarea drepturilor minorilor, pentru a le asigura acestora o dezvoltare armonioasă și un viitor prosper.